

den habend R. 1,48,27 (49,27 GORR.).

विफलता (von विफल) f. Nutzlosigkeit: दृष्टिर्विफलतां गता Spr. 2670, v. 1. विद्या विफलतां नेष्यामि PAÑKAT. 244, 8.

विफलत्व (wie eben) n. 1) Fruchtlosigkeit (eig.): भूजदुमस्य Spr. 1259. — 2) Nutzlosigkeit: विफलत्वमेति बहुसाधनता CIG. 9, 6.

विफलीकर (विफल + 1. कृ) 1) unnütz machen, vereiteln: शोभो ज्योमः प्रदोषे चकार KUMĀRAS. 1, 42. सा लोकपालान् चकार Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 7, 7, Cl. 22. किं कुरुषे कुचकलशम् Glt. 9, 3. तन्नया कृतम् MBH. 1, 4577. HARIY. 4172. आधानकाल MĀRK. P. 74, 25. Jmd nicht zum Ziele gelangen lassen, Jmds Hoffnungen vereiteln: राजानं कृतम् R. 1, 38, 13. — 2) entmannen R. 1, 48, 29 (49, 28 GORR.).

विफलीभू (विफल + 1. भू) nutzlos werden: यस्य कोपप्रसादा भवति Spr. 1306. PAÑKAT. 174, 12. fg. भूत् R. GORR. 2, 17, 29. 38.

विफल्पा s. u. विगुल्फ.

विफाण्ट adj. = फाण्ट. सर्वोपधिविफाण्टाभिर्द्धिः GOBH. 3, 4, 7; vgl. u. फाण्ट adj. am Ende.

विबद्ध (von बन्ध् mit वि) partic. gaṇa स्रज्यादि zu P. 4, 2, 80. davon कौं ebend.

विबन्ध (wie eben) m. = आकलन TRIK. 3, 3, 230. 1) das Umspannen: पादोद्विबन्धैः MBH. 7, 5923. = पादभ्यामुदरकोडीकरणैः NILAK. — 2) kreisförmiger Verband WISE 172. SUÇR. 1, 63, 18. 66, 2. — 3) Hemmung, Stockung, Verstopfung (des Leibes AK. 2, 6, 3, 6. H. 471): वृष्टिं TRIK. 3, 3, 455. SUÇR. 1, 163, 3. 189, 8. 210, 9. 217, 17. वातं 2, 202, 13. 214, 9. मूत्रं 228, 10. 408, 20. 437, 17. कृत् VĀGBH. 6, 164.

विबन्धक (wie eben) s. वर्म.

विबन्धन (wie eben) adj. stocken machend, verstopfend: वर्चो SUÇR. 1, 209, 10.

विबन्धु (2. वि + बन्ध्) adj. verwandtenlos AV. 18, 2, 57. BHĀG. P. 3, 1, 6.

1. विवर्ह (von 1. बर्ह् mit वि) m. das Zerstreuen: अविवर्हाय ÇĀÑKH. BR. 17, 2. — Vgl. वीवर्ह.

2. विवर्ह (2. वि mit बर्ह्) adj. keine Schwanzfedern habend: अण्डज MBH. 7, 4749.

विबल (2. वि + बल) adj. schwach: Planeten VARĀH. BRH. 3, 6, 4, 17.

विबलाक (2. वि + बलाका) adj. ohne Kraniche: जलधराः HARIY. 3822. बलाका आकस्मिकपाताशनिः तद्रहिता विबलाकाः NILAK.; vgl. u. बलाक 1).

विबाण (2. वि + बाण) adj. ohne Pfeil: चाप HARIY. 4316.

विबाणय (2. वि + बाण - ज्या) adj. keinen Pfeil und keine Bogensehne habend: चाप HARIY. 3378.

विबाणधि (2. वि + बाण) adj. keinen Köcher habend MBH. 8, 3192.

विबाध (von 1. बाध् mit वि) 1) m. das Zersprengen, Verjagen u. s. w.; s. das folgende Wort. — 2) f. आ = विरुद्ध TRIK. 1, 1, 132. — Vgl. वैबाध.

विबाधवत् (von विबाध) adj. zersprengend, verjagend; Bein. des Agni TS. 2, 4, 1, 3. KĀTH. 10, 7.

विबाली entweder adj. f. dem Sinne nach überschwemmend oder reisend, oder N. pr. eines Flusses RV. 4, 30, 12. = विगतबाल्यावस्था SĀH., schon deswegen unwahrscheinlich, weil बाल nicht vedisch ist.

विबाहु (2. वि + बा) adj. der Arme beraubt MBH. 8, 4344.

विबिल (2. वि + बिल) adj. ohne Loch, — Oeffnung: कोश KĀTH. 13, 10.

विबुध (2. वि + बुध) 1) adj. subst. sehr klug, — verständig; ein Kluger, Weiser H. an. 3, 348. MED. dh. 36. जनाः PAÑKAT. II, 47. जन Spr. 2742. आपन्नाशाय विबुधैः कर्तव्याः सुहृदेऽमलाः Spr. 963 (II). 3089. KATHĀS. 63, 105. BHĀG. P. 3, 8, 4. VER. in LA. (III) 20, 16, v. 1. अविवुध-जन Spr. 2297 (II). — 2) m. ein Gott AK. 1, 1, 4, 2. H. 89. H. an. MED. HALĀJ. 1, 4. MBH. 1, 1126. 1161. 7700. 3, 2190. 13, 1840. R. GORR. 1, 46, 35. VARĀH. BRH. S. 2, Anf. 43, 41. 46, 17. 48, 32. Glt. 10, 15. BHĀG. P. 4, 24, 12. विबुधर्षभ 4, 1, 23. विबुधाधिपत्य 2, 7, 18. विबुधानुचराः M. 12, 47. विबुधेश्वराः MBH. 3, 2186. स्त्री ÇĀK. 171. शत्रु VIKR. 3. रिपु PRAB. 81, 9. सख BHĀṬṬ. 1, 1. मति adj. KĀM. NITIS. 14, 67. श्रु KĀVYĀD. 2, 322. — 3) m. der Mond ÇKDR. und WILSON angeblich nach HALĀJ. — 4) m. N. pr. eines Fürsten, eines Sohnes des Devamīdha, R. 1, 71, 10 (73, 9 GORR.). des Kṛta VP. 390. N. pr. eines Autors Verz. d. Oxf. H. 340, b, 6.

2. विबुध (wie eben) adj. keine Gelehrten habend (= विगतपण्डित Comm.) KĀVYĀD. 2, 322.

विबुधगुरु m. der Lehrer der Götter d. i. Brhaspati, der Planet Jupiter VARĀH. BRH. S. 104, 27.

विबुधतटिनी f. der Götterfluss d. i. die Gaṅgā Spr. 8000.

विबुधत्व (von 1. विबुध) n. Klugheit: पन्तवा बह्वो लोका विबुधत्वमाप्नुयुः Verz. d. Oxf. H. 133, a, No. 328, Cl. 2.

विबुधप्रिया f. die Geliebte der Klugen oder der Götter, N. eines Metrums: 4 Mal —————, ————— COLEBR. MISC. ESS. II, 163 (XIII, 14). Ind. St. 8, 422.

विबुधराज m. der Fürst der Götter, Beiw. Indra's R. 4, 52, 19.

विबुधाधिप m. dass. MBH. 3, 11948. 12018.

विबुधाधिपति m. dass. VARĀH. BRH. S. 53, 47.

विबुधावास m. Wohnung (आवास) der Götter, Tempel RĪGĀ-TAR. 5, 26.

विबुधेतर (1. विबुध + इ) m. ein Nichtgott, ein Asura BHĀG. P. 8, 22, 6.

विबुधूषा (vom desid. von 1. भू mit वि) f. der Wunsch sich zu entfalten BHĀG. P. 3, 3, 9.

विबुधूषु (wie eben) adj. sich zu entfalten wünschend BHĀG. P. 2, 5, 21.

1. विबोध (von 1. बुध् mit वि) 1) adj. wachsam, aufmerksam RV. 10, 133, 4. — 2) m. a) das Erwachen MAITRĪJUP. 2, 5. DAÇAR. 4, 21. SĀH. D. 178. PRATĀPAR. 53, b, 7. — b) das Erkennen: तत्त्वात्मं BHĀG. P. 3, 4, 20. — c) in der Dramatik das (aufmerksame) Verfolgen des Endzieles: कार्यस्यान्वेषणं यत्तु विबोध इति स्मृतः BHAR. NĀṬYAC. 19, 96. 66. विबोधः कार्यमार्गणम् DAÇAR. 1, 46. 45. SĀH. D. 393. 556. — d) N. pr. eines Vogels, eines Kindes des Droṇa, MĀRK. P. 1, 21. — Vgl. राग.

2. विबोध (2. वि + बोध) m. Unaufmerksamkeit ÇABDĀRTHAK. bei WILSON.

विबोधन (von 1. बुध् simpl. und caus. mit वि) 1) nom. ag. Erwecker: अद्राद्रूपो विबोधनम् etwa so v. a. der zum Erwerb den Anfang macht RV. 8, 3, 22. — 2) n. a) das Erwachen: सुखस्वप्न adj. MBH. 1, 3975. निबोधन ed. Bomb. — b) das Erwecken: हरेः MĀRK. P. 81, 52. चिच्चन्द्रिकानन्द Verz. d. Oxf. H. 141, a, 25.

विभक्त s. u. भञ्ज mit वि. सु° richtig —, glatt getrennt: Wunde oder Schnitt SUÇR. 1, 13, 10. 12.

विभक्तता (von विभक्त) f. सु° schöne Vertheilung, Ebenmaass: der